

МЕТАНІМІЯ ЯК СРОДАК АЦЭНАЧНАСЦІ Ў МЕДЫЯТЭКСЦЕ

В. А. Горбач

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
Gorbach_olga@mail.ru*

Разглядаецца прадметная метанімія ў журналісцкіх тэкстах як сродак пераносу значэнняў па сумежнасці сярод уласных назваў, якія належаць да лінгвістычных элементаў ацэначнасці і тактыкі пераканання ў медыятэксце.

Ключавыя словы: метанімія; уласныя назвы; ацэначнасць; перакананне; медыятэкст.

METONYMY AS AN ELEMENT OF EVALUATIVITY IN MEDIA TEXT

V. A. Horbach

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: O. A. Horbach (Gorbach_olga@mail.ru)*

Subject metonymy in journalistic texts is considered as a means of transferring meaning by adjacency among proper names, which belong to the linguistic elements of evaluativity and persuasion tactics in a media text.

Key words: metonymy; proper names; evaluativity; persuasion; media text.

Функцыянаванне прадметнай метаніміі вылучаецца частотнасцю праяўленняў у медыямаўленні. Яе шматлікія прыклады ў журналісцкіх матэрыялах сведчаць пра спецыфіку ўжывання гэтага тропа як сродку экспрэсіўнасці і ацэначнасці ў тэксце. У публіцыстычным маўленні семантычная сумежнасць (метанімія) з'яўляецца элементам лінгвістычнай стратэгіі і тактыкі пераканання адрасатаў. У першую чаргу з пазіцыі імпліцытнасці, калі аказваецца непасрэднае ўздзеянне на падсвядомасць рэцыпіентаў.

Аўтарская пазіцыя ў медыятэксце часта падмацоўваецца пры дапамозе розных моўных сродкаў, напрыклад, лексічных, і ў прыватнасці

метаніміі, што ўзмацняе эффект уздзеяння тэксту і яго прагматычную накіраванасць. Ацэначнасць намінацый, якія знайшлі адлюстраванне ў метанімічных канструкцыях, падводзяць да вылучэння базавых ідэалагем, на падставе чаго фарміруюцца пэўныя «аксіялагічныя мадэлі грамадства, што замацоўвае ў масавай свядомасці палітычныя, ідэалагічныя, маральна-этычныя і іншыя ўніверсальныя і этна-спецыфічныя каштоўнасці» [1, с. 45].

Сучасная медыялінгвістыка разглядае метанімію і метафару ў якасці аператыўных адзінак даследавання дыскурсу, якія будуць успрымацца як канцэптуальныя мадэлі кагнітыўнага засваення рэчаіснасці. Канцэптуальная метанімічная мадэль уяўляе сабой двухкампанентную структуру, дзе суадносяцца паміж сабой рода-відавых паняцці (напрыклад, цэлае і кампанент) ці як суб'ект і прэдыкат (як тоесныя паняцці або сумежныя паміж сабой).

Структура метанімічнай мадэлі можа рэалізоўвацца праз дамінантныя мадэлі, у якіх сумежнасць будзе базіравацца на пераносе ад фрэйма да канцэпту, пры гэтым фрэйм варта разумець як першаснае (агульнае паняцце), а канцэпт як канкрэтнае праяўленне. Канцэпт ці канцэпты абумоўліваюцца экстралінгвістычнымі фактарамі. Выбар лексемы вылучаецца шматлікімі прыкладамі ў маўленні прадстаўнікоў грамадства, іх светапоглядам, ментальнасцю, узроўнем адукацыі, агульнымі устаноўкамі. Напрыклад, у фрагменце маўлення: «Прэзідэнт Турцыі Рэджэп Таіп Эрдаган заўважыў, што Еўропа сама вінаватая ў тым, што у яе будзе складаная зіма ў сувязі са скарачэннем паставак газу з Расіі. «Еўропа пажынае тое, што пасеяла», – падкрэсліў турэцкі лідар. Па словах Эрдагана, цяперашняя сітуацыя выклікана пазіцыяй Еўропы ў дачыненні да Масквы» (Звязда, 06.10.2022), сёння тапонім *Еўропа* прыводзіць да метанімічнага пераносу частка свету – кіруючая ўлада ў ёй, які сёння ўспрымаецца як геапалітычнае паняцце, якое прыводзіць да асацыятыўных сувязей, звязаных з канцэптамі «свой – чужы», «вайна – мір», «жыццё – небяспека». Аўтарская ацэначнасць выразна праглядаецца ва ўласных назвах, якія атрымліваюць дадатковае канататыўнае напаўненне.

Канцэптуальныя метанімічныя мадэлі ў сучасных журналісцкіх тэкстах варта вывучаць з парадыгматычнага і сінтагматычнага аспектаў, паколькі гэта дае магчымасць вылучыць усе магчымыя лексіка-семантычныя, кампазіцыйныя, прагматычныя характарыстыкі семантычнага пераносу паводле тэмы ці ядра (асноўнага значэння,

закладзенага ў змест тэксту аўтарскім бачаннем рэчаіснасці), а таксама перыферыі (адлюстраваннем магчымых варыятыўных праяўленняў пры выбары слова). Аналіз элементаў ядра і перыферыі прыводзіць да разумення поля канцэпту, што ў цэлым фарміруе азначнасць як адну з прыкмет медыядыскурсу.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Клушина Н. И.* Стилль массовой коммуникации: учеб. пособие. М., 2010. 64 с.